

ДИНАМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОЇ ПРОПОВІДІ

THE DYNAMIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH SERMON TEXTS

Рудік І.В.,

orcid.org/0000-0001-9208-4923

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Тер-Григорьян М.Г.,

orcid.org/0000-0001-7558-2533

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

В статті досліджуються питання визначення динамічних характеристик текстів проповідей. В фокусі дослідження перебувають надфразові єдності, що входять до різних частин проповіді.

Одним з основних етапів цього дослідження став аудиторський аналіз, завданням якого було визначення просодичної інформації текстів проповідей, їх емоційної та експресивної насиченості. Предметом дослідження є просодичні засоби, що беруть участь у структуруванні тексту проповіді релігійного спілкування. Об'єктом дослідження є звучні тексти англійських проповідей, записані в природній обстановці (під час англійських богослужінь – безпосередньо в храмі). З 7 текстів проповідей (2-х святкових, 2-х недільних, 2-х супроводжуваних обрядові служби та однієї околицерковної) були відібрані по 6 надфразових єдностей, що відносяться до різних частин проповіді: по 1 надфразовій єдності із вступу та заключення та по 4 надфразових єдності з основної частини (по 2 – з розповіді та по 2 – з міркування).

Проведене дослідження динамічних характеристик текстів досліджуваних проповідей дозволило дійти таких висновків:

- проповідь, як і будь-який інший публічний виступ, у цілому характеризується підвищеною гучністю;
- аналіз розподілу пікової інтенсивності усередині фрази показав наявність явних загальних тенденцій у дистрибуції максимумів інтенсивності у всіх видах проповіді.
- у цілому властиво церковна проповідь (особливо святкова) характеризується більше високими значеннями максимумів інтенсивності, чим околицерковна проповідь (особливо обрядова), що порозумівається як комунікативною спрямованістю текстів проповідей, так і специфікою аудиторії, до якої вони звернені.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що сучасна усна англійська проповідь являє собою специфічний вид мовної комунікації, що характеризується особливими динамічними характеристиками.

Ключові слова: проповідь, динамічні характеристики, аудиторський аналіз, пікова інтенсивність, надфразова єдність.

The question of the dynamic characteristics of sermons discourse has been analysed in the present article. The superphrasal unity of the part of the various parts of the sermon is in the center of given investigation.

One of the stages of this investigation was the phonetic auditory analysis, the aim of which was to determine the prosodic information of sermons discourse, their emotional and expressive intensity. The subject of the research is prosodic means, involved in structuring sermon discourse of religious communication. The object of the research is the oral texts of English sermons, recorded in a natural setting (during Anglican services – directly in the temple). From 7 texts of sermons (2 festive, 2 Sunday, 2 accompanying ceremonial services and one church) 6 super-phrasal unities belonging to different parts of the sermon were selected: 1 super-phrasal unity from the introduction and conclusion and 4 super-phrasal unities from the main part (2 – from the narrative and 2 – from thinking).

The research of the dynamic characteristics of the texts of the studied sermons allowed us to come to the following conclusions: the sermon, like any other public speech, is generally characterized by increased volume; analysis of the distribution of peak intensity within the phrase showed the presence of clear general trends in the distribution of intensity maxima in all types of sermons.

In general, the church sermon (especially festive) is characterized by higher values of maximum intensity than the church sermon (especially ceremonial), which is understood as the communicative orientation of the texts of sermons, and the specifics of the audience to which they are addressed.

The investigation allows us to state that modern oral English language sermons are characterized by dynamic characteristics of public speech.

Key words: dynamic characteristics, sermon, peak intensity, unity, prosodic information, phonetic auditory analysis.

Постановка проблеми. Функціонування мови тісно пов'язане з буттям людини. Однієї зі сторін буття людини є релігія, що осмислює все суще, зв'язуючи в такий спосіб природу, суспільство, людину, буття й небуття, реальний й уявлюваний, конкретний й абстрактне [4 с. 105]. Крім дослідників в галузі теології [9, с. 293; 10, с. 257; 11, с. 41; 12, с. 495] проблеми язика й релігії залучали більшою частиною фахівців в області соціальних, історичних і культурних наук [2, с. 775; 3, с. 432; 7, с. 227; 9, с. 207]. При цьому проблеми мовлення розглядаються в таких роботах попутно при рішенні інших завдань, а властиво фонетичний аспект залишається в тіні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори досліджень по вищезгаданих проблемах з'ясовують роль мовлення у формуванні релігійної або атеїстичної свідомості, роль мовлення в передачі релігійної інформації, специфіку мовлення теології, вплив мовлення релігії на пізнавальну й практичну діяльність людини. Необхідність же вивчення релігійних текстів з лінгвістичних позицій найчастіше піддавалася мовознавцями сумніву. Виходячи з того, що мовлення покликаний обслуговувати всі потреби суспільства, тому що він використовується у всіх сферах людської діяльності, доцільно укласти, що його необхідно вивчати у всіх цих сферах, у тому числі й релігійної.

На актуальність таких досліджень у цей час указують ті тенденції, що намітилися в лінгвістиці при аналізі як окремих мовленнєвих явищ на матеріалі релігійних текстів [6, с. 0], так й мовленнєвої організації самих текстів, що функціонують у релігійній сфері спілкування [5, с. 57; 8, с. 180].

Постановка завдання. Однак, незважаючи на величезну кількість праць ще й досі залишається відкритим питання про визначення динамічних характеристик текстів проповідей. Саме через це у пропонованій роботі зроблено спробу з'ясувати просодичної організації різних видів проповідей.

Одним з основних етапів цього дослідження став аудиторський аналіз. Його завданням було

виявлення характеру взаємодії сприйняття просодичної інформації та інших мовних рівнів, що беруть участь у структуруванні тексту проповіді. Для визначення тієї частини просодичної інформації, яка разом з інформацією інших мовних рівнів є достатньою для диференціації виду проповіді, її емоційної та експресивної насиченості, нами були відібрані надфразові єдності, що входять до різних частин проповіді.

37 текстів проповідей (2-х святкових, 2-х недільних, 2-х супроводжуваних обрядові служби та однієї околицерковної) були відібрані по 6 надфразових єдностей, що відносяться до різних частин проповіді: по 1 надфразовій єдності із вступу та заключення та по 4 надфразових єдності з основної частини (по 2 – з розповіді та по 2 – з міркування). При виборі надфразових єдностей перевага віддавалася тим, що містили у собі різноманітні цитати і сакральну лексику трьох рівнів. Загальний обсяг експериментального матеріалу для аудиторського аналізу становив 42 надфразові єдності.

В аудиторському аналізі брали участь 10 аудиторів – 5 викладачів та 5 аспірантів кафедри фонетики англійської мови, що спеціалізуються на фонетиці.

Динамічна структура текстів проповідей представлена такими значеннями, що досліджуються:

- максимальним рівнем інтенсивності у надфразовій єдності;
- максимальним рівнем інтенсивності у фразі;
- середньоскладовою інтенсивністю фраз, що складають надфразові єдності текстів проповіді.

У зв'язку з тим, що проповідь, як і будь-який інший публічний виступ, у цілому характеризується підвищеною гучністю, дослідження динамічних характеристик текстів проповідей обмежувалося аналізом максимальних значень інтенсивності й значень середнеслогові інтенсивності фраз, що входять у сверхфразові єдності різних частин проповіді. У результаті проведеного аналізу перерахованих вище ознак не було виявлено істотних розходжень ні між видами проповідей, ні між частинами проповіді.

Таблиця 1

Середньостатистичне значення пікової інтенсивності фраз, що становлять надфразові єдності різних видів проповідей (від. од.)

Вид проповіді		Властиво церковна проповідь		Околицерковна проповідь	
		Святкова	Недільна	Обрядова	Ізольована
Частини проповіді					
Вступ		39,4	38,7	35,2	36,1
Основна частина	Оповідання	36,8	35,3	32,8	32,1
	Міркування	32,2	31,9	30,8	29,6
Заключення		41,2	39,8	32,2	35,4
У середньому по тексту		37,4	36,4	32,8	33,3

У таблиці 1 представлені середньостатистичні дані щодо пікової інтенсивності фраз, що становлять надфразові єдності різних видів проповідей у кожній з їх частини.

Як свідчать дані таблиці, не спостерігається значних розкидів значень досліджуваного параметра в різних частинах проповіді: у вступній та заключній частинах всіх видів досліджуваних проповідей спостерігаються вищі значення пікової інтенсивності, в міркуванні основної частини проповіді зафіксовані найменші значення параметра, що досліджується. Порівнюючи значення пікової інтенсивності у властиво церковна проповідь (особливо святкова) характеризується більше високими значеннями максимумів інтенсивності, чим околоцерковна проповідь (особливо обрядова), що порозумівається як комунікативною спрямованістю текстів проповідей, так і специфікою аудиторії, до якої вони звернені.

Розходження в значеннях пікової інтенсивності в досліджуваних текстах проповідей невеликі. Проте, у всіх аналізованих текстах значення досліджуваного параметра у вступних і заключних частинах перевищують середні по тексту в цілому, в оповіданні – наближені до середніх, а в міркуванні – трохи нижче середніх значень; по-друге, власне церковні проповіді характеризуються більшими значеннями досліджуваного параметра, ніж околоцерковні.

Дані проведеного аналізу представлені у таблиці 2.

З таблиці видно, в обох типах проповідей основний відсоток пікових значень інтенсивності у вступній й основній частинах доводиться на шкалу, що говорить про те, що в даних випадках інтенсивність виступає засобом акцентного виділення значеннєвих або емоційних центрів висловлення; у висновку – на главноударний склад (49% властиво церковна проповідь та 52% околоцерковна проповідь), що порозумівається тим, що в більшості випадків значеннєвий або емоційний центр фрази є одночасно її главноударним складом.

Аналіз розподілу пікової інтенсивності усередині фрази показав наявність явних загальних тенденцій у дистрибуції максимумів інтенсивності у всіх видах проповіді.

Дослідження середнеслогової інтенсивності фраз, що становлять сверхфразові єдності текстів проповідей, показало, по-перше, неістотність розходжень у значеннях досліджуваного параметра по всім 4-м видах проповідей.

У таблиці 3 представлені значення середньоскладової інтенсивності фраз, що входять до різних частин проповіді.

Як свідчать дані таблиці, значення середньоскладової інтенсивності фраз, що становлять надфразові єдності текстів досліджуваних проповідей, практично рівні (від 26 відн. од. у святковій проповіді до 23 відн. од. в обрядовій та ізольованій проповідях).

При цьому максимальні значення параметра, що досліджується, у всіх чотирьох видах пропо-

Таблиця 2

Розподіл пікової інтенсивності фрази усередині фрази (у %)

Вид проповіді Частина проповіді		Пікової інтенсивності фрази					
		І ударний склад		шкала		главноударний склад	
		Властиво церковна проповідь	Околоцерковна проповідь	Властиво церковна проповідь	Околоцерковна проповідь	Властиво церковна проповідь	Околоцерковна проповідь
Ведення		19	21	53	48	28	31
Основна частина	оповідання	32	29	49	48	19	23
	міркування	28	33	51	47	21	20
заключення		21	22	30	26	49	52
У середньому по тексту		25	26	46	42	29	32

Таблиця 3

Середньоскладової інтенсивності фраз, що входять до різних частин проповіді

Вид проповіді		Святкова	Недільна	Обрядова	Ізольована
Частина проповіді					
Ведення		28	25	24	26
Основна частина	оповідання	21	19	18	20
	міркування	23	21	22	19
Заключення		31	29	26	28
У середньому по тексту		26	24	23	23

відей зафіксовані в заключній частині. Введення також характеризується більшими порівняно із середніми за текстом значеннями середньоскладової інтенсивності. Мінімальні значення досліджуваного параметра спостерігаються у міркуванні більшості видів проповіді.

Таким чином аналіз дослідження среднеслогової інтенсивності фраз, що становлять свержфразові єдності текстів проповідей, показало, по-перше, неістотність розходжень у значеннях досліджуваного параметра у всіх 4-х видів проповідей, а, у других, наявність певної закономірності в змінах значень среднеслогової інтенсивності в різних частинах проповіді: максимальні значення зафіксовані в заключній частині, мінімальні значення спостерігаються в міркуванні основної частини всіх видів проповіді.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження динамічних характеристик текстів досліджуваних проповідей дозволило дійти таких висновків:

- проповідь, як і будь-який інший публічний виступ, у цілому характеризується підвищеною гучністю;

- розходження в значеннях пікової інтенсивності в досліджуваних текстах проповідей невеликі. Проте, у всіх аналізованих текстах значення досліджуваного параметра у вступних і заключних частинах перевищують середні по тексту в цілому, в оповіданні – наближені до середніх, а в міркуванні – трохи нижче середніх значень

по тексту. У цілому властиво церковна проповідь (особливо святкова) характеризується більше високими значеннями максимумів інтенсивності, чим околицерковна проповідь (особливо обрядова), що порозумівається як комунікативною спрямованістю текстів проповідей, так і специфікою аудиторії, до якої вони звернені;

- аналіз розподілу пікової інтенсивності у середині фрази показав наявність явних загальних тенденцій у дистрибуції максимумів інтенсивності у всіх видах проповіді: в обох типах проповідей основний відсоток пікових значень інтенсивності у вступній й основній частинах доводиться на шкалу, що говорить про те, що в даних випадках інтенсивність виступає засобом акцентного виділення значеннєвих або емоційних центрів висловлення; у висновку – на главноударний склад, що порозумівається тим, що в більшості випадків значеннєвий або емоційний центр фрази є одночасно її главноударним складом;

- дослідження среднеслогової інтенсивності фраз, що становлять свержфразові єдності текстів проповідей, показало, по-перше, неістотність розходжень у значеннях досліджуваного параметра у всіх 4-х видах проповідей, а, у других, наявність певної закономірності в змінах значень среднеслогової інтенсивності в різних частинах проповіді: максимальні значення зафіксовані в заключній частині, мінімальні значення спостерігаються в міркуванні основної частини всіх видів проповіді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ваврінчик Р.Я. Перформативність мовленнєвих актів у англomовному теологічному дискурсі (на матеріалі сучасних проповідей) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Чернівці, 2016. 20 с.
2. Гадо́мский А. К. Религиозный язык – теолингвистика- языкознание. *Ученые записки Таврического национального университета. Сер. Филология.* 2007. Том 20 (59). № 1. С. 287-292.
3. Кожин М.Л. Перевод как акт языкотворческой деятельности (переводные христианские., № 2. С. 10-19.
4. Кравченко Н.А. Влияние классической риторики на развитие лингвистической науки. *Записки з Романо-германської філології.* 2003. Вип. 14. С. 81-87.
5. Кравченко Н.А. К вопросу о статусе теолингвистики в современном языкознании. *Записки з романо-германської філології.* 2016. Вип. 34. С.29-35.
6. Кравченко Н.А., Рудик И.В. Текст проповеди как объект лингвистического исследования. *Питань методики викладання іноземних мов* : зб. матеріалів доп. учасн. III міжнар. наук.-прак. конф. з, присвячена пам'яті д.п.наук,проф.Скалкина В.Л. Одеса : Астропринт, 2002. С. 191-193.
7. Лотман Ю.М. О двух моделях коммуникации в системе культуры. *Труды по знаковым системам.* 1973. № 308. т. 4. Тарту. С. 227-243.
8. Нушикян Э.А. Типология интонации эмоциональной речи: книга. Киев; Одесса: Вища школа. 1986. 157 с.
9. Певницкий В.Ф. Церковная проповедь в век мужей апостольских .ТКДА, 1876. Т. 1. С. 284-329.
10. Фаворов Н. Руководство к церковному собеседованию или Гомилетика. Киев.1858. Т. 8. 257 с.
- 11.Флоренский П. Храмовое действо как синтез искусств: собрание сочинений. Статьи по искусству. Paris.1985. Т. 1. С. 41-62.
12. Юрьевский А. Гомилетика, или Наука о пасторском проповедании слова Божия. Киев, 1903. Т. 7. 495 с.